

Vaksinasjon for samfunnsmedisinere

Kurs i miljørettet helsevern, smittevern, beredskap og planarbeid 10.03.2020

Ellen Furuseth, overlege ved avdeling for smittevern og vaksine, FHI

Et utvalg av vaksineutfordringer for samfunnsmedisinere:

På lokalt nivå

- Kommunens pålagte vaksinasjonsplikter
- Vaksinasjon ved utbrudd
- Yrkesvaksinasjon av kommunalt ansatte
- Forsvarlig vaksinasjonsvirksomhet
- Krav knyttet til enkelte vaksiner

Generelt

- Ansvarsforhold
- Rammebetingelser for vellykkede vaksinasjonsprogram
- Myter og fakta om vaksinasjonsdekning, vaksineskepsis og obligatorisk vaksinasjon

Quiz

? ? ? ? ?
? ? ? ? ?
? ? ? ? ?
? ? ? ? ?

Hvor mange vaksinasjonsprogram har vi?

Forskjellen på program- og annen vaksinasjon

All vaksinasjon tar sikte på å beskytte enkeltindividet

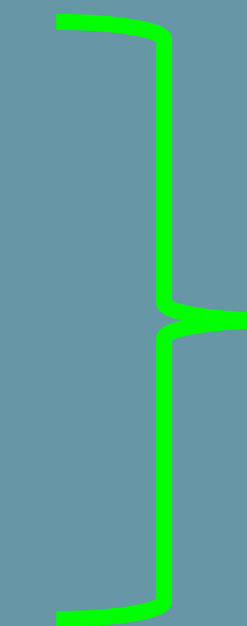
Vaksinasjonsprogram har oftest også som mål å endre utbredelsen av sykdom (epidemiologien):

- Utrydde (mulig når mennesket er eneste vert og vi har en effektiv vaksine)
- Eliminere - fjerne sykdommen fra en del av verden
- Redusere forekomst i hele- eller deler av befolkningen
- Oftest mål om å redusere risikoen også for ikke-vaksinerte – flokkbeskyttelse (sykdommer som smitter mellom mennesker)

Nasjonalt vaksinasjonsprogram

Forskrift om nasjonalt vaksinasjonsprogram definerer hva som inngår i vaksinasjonsprogram i Norge:

- Barnevaksinasjonsprogrammet
- Influensavaksinasjonsprogrammet: vaksinasjon mot sesonginfluensa og pandemisk influensa

2 program

I fremtiden: vaksinasjonsprogram for voksne?

- FHIs utredning av vokseenvaksinasjonsprogram sendt HOD 31.10.18
- FHI foreslår å etablere et vokseenvaksinasjonsprogram som bl.a. inkluderer:
  - Vaksine mot sesonginfluensa
  - Vaksine mot pneumokokksykdom
  - Grunnvaksinasjon til de som mangler det, inkl. vaksiner til flyktninger og asylsøkere (eksempelvis MMR-vaksinasjon)
  - Oppfriskningsvaksinasjon mot difteri, tetanus, kikhoste og polio hvert 10 år.

Vaksinasjonsprogram: Ansvarsforhold

Helse- og omsorgsdepartementet

- Beslutter hvilke vaksiner som skal inngå i programmet

Folkehelseinstituttet

- Gir faglige retningslinjer for gjennomføring (bl.a. målgrupper, hyppighet og teknisk sammensetning av vaksinene)
- Kjøper inn og distribuerer vaksine

Kommunen

- Plikter å gi tilbud om vaksinasjon til personer som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen.

Barnevaksinasjonsprogrammet:

Kommunens plikter

- Gi vaksinasjonstilbud til rett tid i henhold til programmet..
- ..til barn som bor eller oppholder seg midlertidig i kommunen
- Skal gi et tilbud om oppvaksinering til eldre, uvaksinerte barn,- gjelder opp til 20 år*
- Vaksinasjon skal skje via helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- Det kan ikke tas betalt for hverken vaksine eller administrering
- Meldeplikt til SYSVAK – uavhengig av samtykke

Influensvaksinasjonsprogrammet:

Kommunens plikter

- Sørge for et årlig tilbud om sesonginfluensavaksinasjon..
- ..til personer i målgruppen som oppholder seg i kommunen
- Kommunen skal selv velge organisering slik den finner det mest hensiktsmessig..
.. for å oppnå høyest mulig vaksinasjonsdekning!*
- Meldeplikt til SYSVAK uavhengig av samtykke**

Økonomiske forhold

- Risikogruppene skal ha vaksine til redusert pris,- ikke kjøpe til fullpris på apotek.
Det er ikke anledning til å ta avanse på vaksineprisen
- Det kan tas betalt for selve vaksineringsen. Det betyr at administrasjonskostnader respektive vaksinekostnad skal spesifiseres.
- Unntak: yrkesvaksinasjon***: både vaksine og vaksineringsen skal dekkes av arbeidsgiver.

Kommunens ansvar for vaksinerings ved utbrudd/sykdomstilfeller

Ansvaret for å håndtere...et lokalt utbrudd av smittsom sykdom, er lagt til kommunehelsetjenesten. Ifølge smittevernloven § 7-2 har kommuneoverlegen ansvaret for å organisere og lede helsetjenestens arbeid med vern mot smittsomme sykdommer i sin kommune, herunder tiltak og beredskap. Dette gjelder også ved sykdomsutbrudd. .... Kommuneoverlegen har ansvaret for å iverksette tiltak rettet direkte mot befolkningen med medhold i blant annet smittevernloven med forskrifter

Utbruddsveilederen, FHI

Vaksinasjon ved utbrudd/sykdomstilfeller

Strategiene vil variere avhengig av:

- Smittsomhet og smittemåte av sykdommen
- Inkubasjonstiden
- Effekt av vaksinen,- og hvor lang tid det tar
- Tilgang på immunglobulin/andre forebyggende tiltak

Hva ønsker vi å oppnå ved vaksinasjon?

- Hindre at smittet person utvikler sykdom (posteksponeringsbehandling)?
- Hindre videre smitte i omgivelsene – stoppe utbrudd?

Foto: ILLUSTRASJONSFOTO: Istock

VIS BIL

Meslingeutbrudd i barnehage i Bydel Sagene

Tirsdag ble et barn i Bydel Sagene innlagt på sykehus med meslinger. For å hindre større utbrudd, holder Sagene helsestasjon åpent lørdag for vaksinasjon.

Lørdag vil Sagene helsestasjon holde oppe, og tilbyr meslingevaksinasjon til barn ned til 8-9 månedersalderen, og ansatte som ikke er vaksinert. Men de som er yngre enn 12 måneder, må da få en ny dose ved 15 måneder. (Dagsavisen 14.02.20)

Her blir Viktor (10 måneder) hastevaksinert mot meslinger

Mange foreldre er bekymret etter at et lite barnehagebarn i Oslo er smittet med meslinger. Fredag og lørdag ble rundt 60 barn i bydel Sagene vaksinert.

Aftenposten 15.02.20

Det går 66 barn som er under 15 måneder og dermed sannsynligvis ikke vaksinert i Margarinfabrikken barnehage. Men bare to av dem er i samme base som det smittede barnet. Totalt går det 461 barn i barnehagen, som er Norges største. (Aftenposten 14.02.20)

Vaksinasjon ved utbrudd/sykdomstilfeller

- Les i Smittevernveilederen, Vaksinasjonsveilederen og Utbruddsveilederen
- Ved behov: ring smittevernvakta FHI for råd om strategi

Blåreseptforskriften § 4

- vaksiner må bestilles fra FHI

- Vaksiner, immunglobuliner og antitoksiner/sera til bruk ved almenntfarlige smittsomme sykdommer dekkes på visse indikasjoner av Folkestrygden
- Per i dag er det kun Folkehelseinstituttet som har anledning til å utlevere vaksiner, immunglobuliner og sera på blå resept* (se FHIs nettsider for fremgangsmåte)
- Det vil bli foreslått en endring i regelverket til at de aktuelle legemidlene i fremtiden også kan utleveres fra apotek
- Viktig med fortsatt dialog med Folkehelseinstituttet/Smittevernvakten om håndtering av større utbrudd/ bruk av posteksponeringsprofylakse (immunglobulin/vaksine) i et større omfang.

*blåreseptforskriften paragraf 4.3, tredje avsnitt

Quiz

?

?

?

?

?

Har kommunen plikt til å tilby vaksinasjon utenom program eller i utbruddssammenheng??

?

?

?

?

?

Kommunens vaksinasjonsplikter som arbeidsgiver

Vaksinasjon av arbeidstakere kan ha et eller flere formål:

1. Å redusere yrkesrelatert risiko for sykdom hos arbeidstakeren selv – direkte beskyttelse
2. Å hindre at arbeidstakere sprer smitte videre – indirekte beskyttelse.
3. Å redusere sykefravær, opprettholde beredskap og kapasitet.

Disse ulike begrunnelsene for vaksinasjon av ansatte reguleres av ulikt lovverk.

Vaksinasjon av helsepersonell

- hvorfor?

- Økt smitterisiko pga tett kontakt med pasienter med ulike infeksjoner
- Beskytte sårbare pasienter mot smitte.
- Opprettholde tilstrekkelig helseberedskap ved større utbrudd

Krav til virksomheten/arbeidsgiver i helsetjenesten*:

- Skal sikre forsvarlige helsetjenester, inkludert smitteforebyggende tiltak
- Skal sikre rutiner for å verne helsepersonell, ansatte og pasienter mot smitte.
- Krav om infeksjonskontrollprogram som skal inneholde skriftlige retningslinjer for ulike smitteverntiltak. Vaksinasjon av ansatte med relevante vaksiner er et slikt tiltak.

*Pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3, Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten, helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 og helsepersonelloven § 16 .

Vaksinasjon av helsepersonell

- lovgrunnlag

Formål	Lovverk	Lovfortolker
Beskytte arbeidstaker (Ansattes rettigheter/ arbeidsgivers plikter)	<ul style="list-style-type: none"> • Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven), LOV-2005-06-17-62, § 1-6. • Forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid), FOR 2011-12-06 nr 1357, kapittel 6.	Arbeids-tilsynet
Hindre at ansatte* sprer smitte (pasienters rettigheter/ arbeidsgivers plikt til forsvarlighet/ verne pasientene mot smitte)	<ul style="list-style-type: none"> • Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven), LOV-2011-06-24-30, kapittel 4. • Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven), LOV-1999-07-02-6, § 2-2 • Lov om helsepersonell (helsepersonelloven), LOV-1999-07-02-64, § 4 og 16. • Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten, FOR-2005-06-17-610, § 2-1 og 2-2.	Helse-direktoratet

* Avgrenses her til helsepersonell

Presiseringer i nytt skriv fra Helsedirektoratet høsten 2019*

Oppdrag: å tydeliggjøre arbeidsgivers faglige krav og plikter ift vaksinasjon av helsepersonell

Utførelse: Oppdrag fra HOD til Hdir. Utført i samarbeid med Arbeidstilsynet og FHI

Formål: å øke vaksinasjonsdekningen for anbefalte vaksiner hos helsepersonell

*«Vaksinasjon av helsepersonell, Veileder til lov og forskrift», <https://www.helsedirektoratet.no/>

Arbeidsgivers faglige krav og plikter

1. Risikovurdering med ROS-metodikk

- Sannsynlighet for smitte
- Sykdommens smittsomhet og alvorlighet
- Risiko for den ansatte? - Type arbeidsoppgaver (Invasive prosedyrer, type stell)?
- Risiko for pasientene og konsekvenser av å få smitte inn i avdelingen?
- Hvilke kompensierende smitteverntiltak finnes og hvor effektive er disse? Vaksine? Andre smitteverntiltak?

2. Iverksette smittereduserende tiltak. Arbeidsgiver skal:

- Sikre gode smittevernrutiner i form av et skriftlig infeksjonskontrollprogram som etterleves i praksis*
- Iverksette relevante smittereduserende tiltak (ikke kun vaksinasjon!)
- Tilby arbeidstakere gratis vaksinasjon mot biologiske faktorer de kan bli eksponert for** (skriftlig tilbud og dokumentasjon i etterkant)

*Pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3, Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten

**Forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid)

Arbeidsgivers faglige krav og plikter

3. Oversikt over ansattes vaksinasjonsstatus: Arbeidsgiver må ha oversikt og kan spørre om vaksinasjonsstatus ved ansettelse og/eller i det løpende ansettelsesforholdet

- Men bare om det er et sterkt saklig behov, dvs nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp i den aktuelle jobben
- Det er frivillig å svare for arbeidssøker/arbeidstaker.
- De som ikke ønsker å svare må anses som uvaksinerte. Dette kan diskvalifisere for visse type stillinger eller medføre omplassering.
- Arbeidsgiver må be om samtykke til at informasjon om vaksinasjonsstatus lagres i personalsystem

Arbeidsgivers faglige krav og plikter

- 4. Behandling og oppbevaring av opplysninger om vaksinasjonsstatus
  - Reguleres av EUs personvernforordning og personopplysningsloven:
    - Samtykket fra den personen som opplysningene gjelder, gir lovlig rettsgrunnlag for behandling av opplysningene*
    - Arbeidsgivers register over ansattes vaksinasjonsstatus er et personregister.
    - Vaksinasjonsstatus = helseopplysninger (personsensitiver opplysninger)
    - Arbeidsgiver kan oppbevare og behandle slike opplysninger i personalsystem som tilfredsstillende gjeldende personvernkrav.

*EUs personvernforordning artikkel 9 nr. 2 a. Samtykket må være gyldig etter artikkel 4 nr. 11 og artikkel 7.

Arbeidsgivers faglige krav og plikter

5. Holdninger og forventninger til vaksinasjon - Arbeidsgiver bør:

- Spørre om vaksinasjonsstatus og syn på relevante vaksiner ved ansettelse.
- Motivere og signalisere tydelige forventninger både ved ansettelse og ved årlig tilbud om influensavaksine og evt. andre vaksiner.

6. Tilgjengelighet - Arbeidsgiver skal sørge for:

- God informasjon
- Lett tilgjengelig vaksinetilbud
- Gratis vaksinasjon

Arbeidsgivers faglige krav og plikter

7. Styringsrett/omplassing: Risikovurdering og deretter forsvarlighetsvurdering
Må gjøres lokalt og baseres på konkrete arbeidsoppgaver og type pasienter:

1. Risikovurdering: hva er risikoen for- og konsekvensene av at en ansatt smitter sine pasienter?

2. Forsvarlighetsvurdering: er det forsvarlig at en ikke-immun ansatt som ikke vil vaksineres arbeider med sine «vanlige» pasienter? Hvis nei: vedkommende kan omplasseres eller bli nektet å utføre nærmere spesifiserte arbeidsoppgaver.

Ansattes faglige krav og plikter

- Vaksinasjon er frivillig for den enkelte arbeidstaker.
- Men helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra deres kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig*.
- Det betyr også at den enkelte helsearbeider bør ta ansvar for å beskytte sine pasienter mot smitte med de ulike smitteverntiltak som finnes, hvor vaksinasjon er et av flere virkemidler.

Arbeidsgivers vaksinasjonsplikter – hvilke vaksiner til hvem?

Se kapittel om yrkesvaksinasjon i Vaksinasjonsveilederen

- Lover og regler
- Sjekkliste over aktuelle vaksiner for visse yrkesgrupper og visse typer arbeid

<https://www.fhi.no/nettpub/vaksinasjonsveilederen-for-helsepersonell/yrkesvaksinasjon/yrkesvaksinasjon/>

Har kommunen plikt til å tilby reisevaksinasjon/annen vaksinasjon?

Smittevernloven § 6-1. Rett til smittevernhjelp

Enhver har rett til nødvendig smittevernhjelp.. Den som etter en faglig vurdering anses å være i fare for å bli smittet med en allmennfarlig smittsom sykdom, har rett til nødvendig smittevernhjelp i form av vaksinasjon, informasjon og annen nødvendig forebyggende hjelp.

Forsvarlig drift av vaksinasjonsvirksomhet

- Vaksiner, immunglobuliner og sera er reseptpliktige legemidler og skal rekvireres av lege.
- Unntak: Helsesykepleiere kan rekvirere vaksiner i henhold til godkjent vaksinasjonsprogram*
- *Rekvirering* = Muntlig, skriftlig eller elektronisk bestilling av legemidler ved resept eller rekvisisjon**
- *Ordinering* = Beslutning tatt av helsepersonell, med rekvireringsrett til pasient, om iverksettelse, videreføring eller endring av individuell behandling med legemiddel**

➔ Det vil si at ordineringsretten følger rekvireringsretten

*Forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek

**Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp

Forsvarlig drift av vaksinasjonsvirksomhet

Helsestasjonene/helsesykepleier har ingen lovpålagte plikter til vaksinasjon ut over barnevaksinasjonsprogrammet*

Dersom kommunen organiserer/tilbyr annen vaksinasjon via helsestasjonen eller annet sted gjelder:

- Individuell ordinering av lege (person, vaksineprodukt, antall doser, intervaller)
- Virksomhetsleder skal sørge for at legemiddelhåndtering i virksomheten utføres forsvarlig og i henhold til gjeldende lover og forskrifter*.
- Når virksomhetsleder ikke selv er lege eller provisorfarmasøyt, skal det utpekes en faglig rådgiver med slik utdanning**

*Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten

**Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp

Tidligere særkrav for BCG-vaksine og gulfebervaksine er fjernet

BCG

- Ordningen med sentral opplæring og godkjenning av BCG- vaksinatører opphørte fra 1996
- Generell anbefaling om BCG-vaksinasjon av helsepersonell fjernet,- mindre mengdetrening
- Ved behov må det sørges for opplæring i prosedyrer som f. eks. intrakutan injeksjonsteknikk.

Gulfebervaksine

- Strengt internasjonale krav knyttet til vaksinasjon, dokumentasjon og innreise i enkelte land
- I Norge: Tidligere særkrav til autorisasjon av gulfebervaksinatører, samt særbestemmelser for utlevering av gulfebervaksine ble opphevet fra 1. mars 2019.
- Leger som tilbyr gulfebervaksine må sette seg nøye inn i internasjonale krav til dokumentasjon! Det må benyttes internasjonalt vaksinasjonssertifikat samt internasjonalt vaksinasjonsstempel

Krav knyttet til Gulfebervaksine

Utstedelse av internasjonalt vaksinasjonssertifikat

- Internasjonalt vaksinasjonssertifikat fra WHO skal brukes for å dokumentere gulfebervaksinasjon (bestilles fra FHI)
- Internasjonalt vaksinasjonsstempel skal benyttes (bestilles fra Norstamp AS, Pb 44, 3161 Stokke)
- Gyldig f.o.m. 10 dager etter gulfebervaksinasjon
- Livslang beskyttelse etter 1 dose,- tidligere krav om revaksinerings etter 10 år er opphevet

Melding av mistenkte vaksinebivirkninger

- alle vaksiner

Meldepliktige:

- dødelige og livstruende hendelser
- hendelser som gir vedvarende eller betydelig nedsatt funksjonsevne
- mistanke om nye eller uventede bivirkninger

Bør meldes:

- hendelser som forårsaker eller forlenger et sykehusopphold
- medfødt anomali/fødselsdefekt
- anafylaktisk eller annen straksallergisk reaksjon
- hendelser som kan utgjøre kontraindikasjon mot gjentatt bruk av samme vaksine
- alle mistenkte bivirkninger for vaksiner under utvidet overvåking (merket med svart trekant ▼)

Myter og fakta om vaksinasjonsdekning, vaksineskepsis og obligatorisk vaksinasjon

Myter og fakta

Myte	Fakta
Vaksinasjonsdekningen i Norge er fallende den siste tiden	«Norge ligger i verdenstoppen når det gjelder andel barn som er vaksinert gjennom barnevaksinasjonsprogrammet. Det er ikke noe som tyder på at oppslutningen er fallende de siste årene»*

*Nettsak FHI 11.04.2019 i forbindelse med publisering av vaksinasjonsdekningen i barnevaksinasjonsprogrammet for 2017 og 2018

Myter og fakta

Myte	Fakta
Foreldre til uvaksinerte barn i Norge er vaksinemotstandere	Reell vaksineskepsis utgjør bare en liten del av gruppen som ikke er registrert som vaksinerte. Viktigste årsaker er: <ol style="list-style-type: none"><li data-bbox="1069 1059 2402 1127">1. Tekniske problemer med registreringen <li data-bbox="1069 1149 2225 1217">2. Ikke oppdaterte folkeregisterdata <li data-bbox="1069 1240 2069 1307">3. Manglende etterregistrering I tillegg: medisinske kontraindikasjoner

Quiz:

? ? ? ? ?

? Hvilke obligatoriske vaksiner har vi i barnevaksinasjonsprogrammet? ?

? ? ? ? ?

Myter og fakta

Myte	Fakta
Obligatorisk vaksinasjon gir høyere vaksinasjonsdekning	En europeisk studie finansiert av EU* gir ingen holdepunkter for at land med obligatorisk vaksinasjon (EU/EEA) generelt har høyere vaksinasjonsdekning enn land med frivillig tilbud. Tvert imot kan man se en svært høy vaksinasjonsdekning i land der tilbudet er frivillig, som i Norge.

*Action plan on Science in Society related issues in Epidemics and Total pandemics (ASSET)

Frivillighetsprinsippet

- All vaksinasjon i Norge er frivillig
- BCG var siste påbudte vaksine i Norge (fram til 1995, ingen sanksjoner)
- Pågående diskusjon om obligatorisk vaksinasjon i inn- og utland
  - Flere vestlige land har innført eller utvidet obligatorisk vaksinasjon i sine barnevaksinasjonsprogram
  - Vanskelig å sammenlikne med Norge bl.a ift vaksinasjonssystemer, vaksinasjonsdekning, epidemiologi
  - Begrepet *obligatorisk* brukes ulikt i andre land, følger ikke nødvendigvis sanksjoner med
- FHIs vurdering i dagens situasjon:
  - Proporsjonalitet: En vesentlig reduksjon i grunnleggende rettigheter og friheter kan ikke forsvares å brukes dersom målene kan oppnås på andre måter innenfor frivillige rammer
  - Vi har allerede virkemidler å bruke i et mer alvorlig utbruddssenario (smvl. § 3-8).

Ser bra ut i Norge,
-så da er det bare å slappe av?

Det er på sin plass å minne om
vaksineprogrammernes sårbarhet, slik vi så det med
autismefrykt etter Wakefield-skandalen.

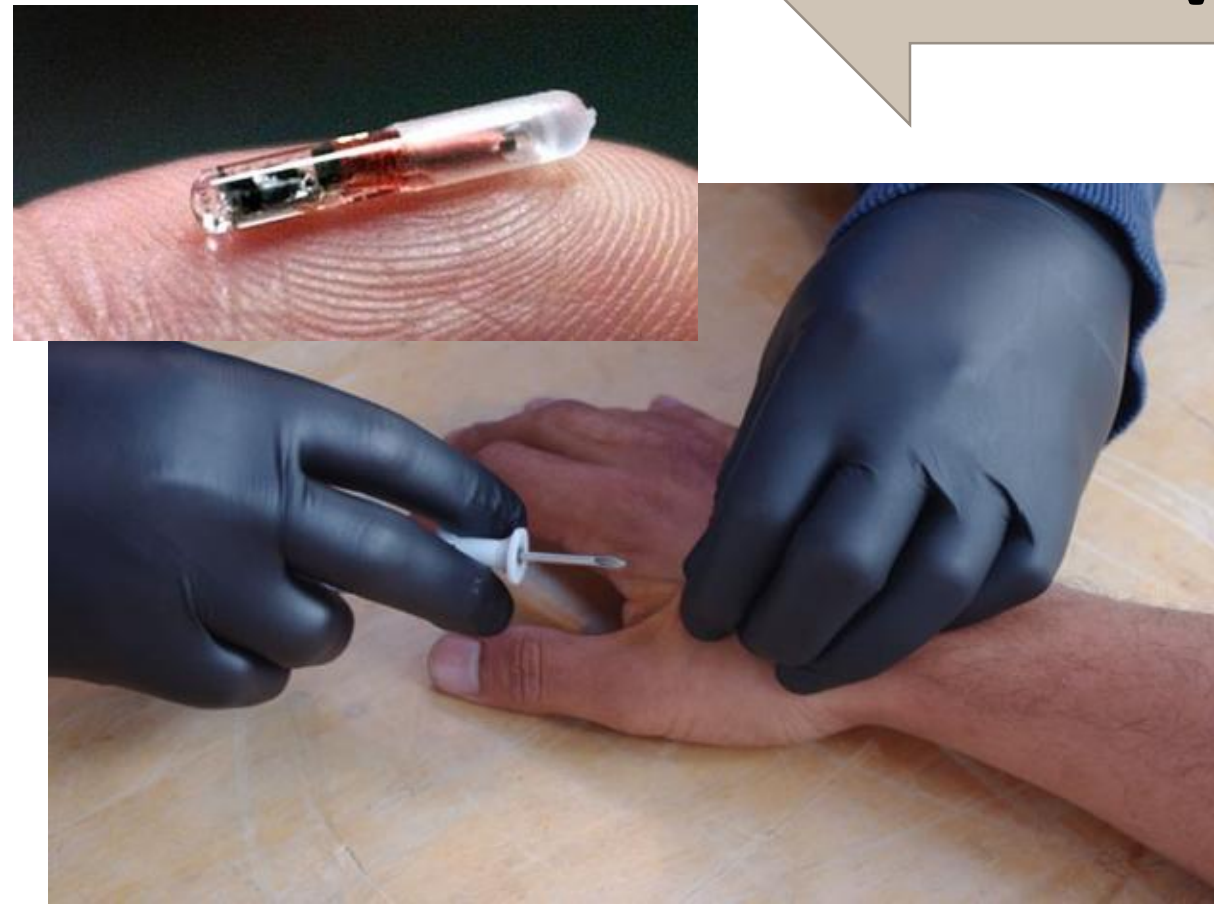
*Ole-Erik Iversen, Tidsskr Nor Legeforen 2017;
137: 430-1 HPV-vaksinen ti år – hva er status?*

Tillit er sårbart

- 5 av 20 norske foreldre er/var i tvil om de skulle takke ja til en eller flere av vaksine
- Hvis tvilerne sier nei takk, er vaksinasjonsdekningen i fare
- Vaksineskeptikerne er få, men høylytte
- Sosiale medier - rask spredning av informasjon

Vaksinenøling – vaksineskepsis - vaksinemotstand

Konspira-
sjonsteorier

Redde for
bivirkninger/
innholdsstoffer

Over-
bevisning

Unaturlig

Unødvendig

I ØKO

proud to be a vegan

Din betydning

- I samfunnsdebatten
- Som informasjonskilde og rådgiver for foreldre

Kunnskaps- /beslutningsstøtte fra FHI

Vaksinasjonsveilederen

Smittevernveilederen

FHIs vaksinerådgivning for helsepersonell

- Telefon alle hverdager kl. 13.00-14.30.
- Hastehenvendelser/ø-hjelp hele døgnet
(Vaksinevakttelefonen/Smittevernvakta)
- E-post: vaksine@fhi.no

Nyhetsabonnement fra FHI

Rapporter/utredninger m.m.